

SUPPORTING THE CULTURAL HERITAGE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA BY ARMED ATTACKS WITH THE PARTICIPATION OF MERCENARIANS DURING POLITICAL-MILITARY CONFRONTATIONS

SPRIJINIREA PATRIMONIULUI CULTURAL AL REPUBLICII MOLDOVA DE ATACURILE ARMATE CU PARTICIPAREA MERCENARILOR ÎN TIMPUL CONFRUNTĂRILOR POLITICO-MILITARE

Igor SOROCEANU

PhD Student, "Stefan cel Mare" Academy of the Ministry of Internal Affairs, MOLDOVA

e-mail: soroceanuuigor@gmail.com

Abstract

The idea of establishing a legal protection of cultural heritage in the present territory of the Republic of Moldova dates back for a long time. In the last century, for example, during the armed conflicts with the participation of the mercenaries, on the territory of the Republic of Moldova today, there were numerous attacks, losses of human lives and destruction of cultural goods, both mobile and immovable.

Today, this is forbidden. This article meditates and investigates the evolution of the main international normative framework, which aims to protect and capitalize on the cultural heritage of the Republic of Moldova following the armed outbreaks with the participation of mercenaries.

Keywords: *cultural heritage, armed conflict, mercenary, international protection, interstate collaboration.*

JEL Classification: *H41 ; H56 ; N40*

INTRODUCERE

Patrimoniul cultural este o celulă de mare importanță a tuturor statelor lumii. Este necesar de valorificat această bogăție culturală prin diverse mijloace juridice, atât la nivel național cât și internațional. În cazul unui conflict armat, fiecare stat în parte, are datoria de protecție față de aceste bunuri, fie ele mobile sau imobile. Este deja cunoscut faptul că, focarele armate își lasă amprenta deosebit de însemnată asupra patrimoniului cultural. Astfel, daunele adresate direct obiectelor de cult și bunurilor de importanță majoră care întruchiează în sine istoria și gloria neamului, pot fi diverse: neînsemnate, grave, sau chiar distrugerea totală a patrimoniului cultural.

Așadar, pentru a anticipa încă din timp de pace protecția patrimoniului cultural de atacurile armate, pentru a obliga statele cointeresate de-a aplica toate instrumentele juridice în vederea valorificării bunurilor culturale, pe arena internațională s-a ajuns la un consens, și anume, la primirea unei decizii de-a întreprinde toate măsurile posibile pentru protejarea bunurilor mobile și imobile care fac parte din categoria bunurilor culturale, adică prin adoptarea Convenției nr.1954 din 14.05.1954 pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat, în vigoare pentru Republica Moldova din 09.03.2000.

Scopul cercetării. Scopul prezentului demers științific constă în abordarea succintă, dar substanțială a evoluției cadrului normativ internațional privind valorificarea și protejarea patrimoniului cultural al Republicii Moldova de atacurile militare cu participarea mercenarilor.

Metodele de cercetare științifică utilizate și materiale aplicate. În procesul studiului au fost folosite următoarele metode de investigare științifică: prioritar analiza istorică, analiza comparativă, interpretării logice prin aplicarea procedeeleor de inducție, deducție și empirice, analiza sistemică, analiza dinamică și sinteza. Suportul științific al lucrării îl formează prevederi juridice internaționale în materia domeniului vizat, acordurile bilaterale dintre Republica Moldova și alte state, precum și unele surse web cu referință la titlul articolului.

REZULTATE OBȚINUTE ȘI DISCUȚII

Potrivit Convenției pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat, sunt considerate ca patrimoniu cultural obiectele, oricare ar fi originea sau proprietatea lor:

* bunurile mobile sau imobile, care prezintă o mare importanță pentru patrimoniul cultural, cum sunt monumentele de arhitectură, de artă sau istorice, religioase sau laice, terenurile arheologice, grupurile de construcții care, în ansamblu, prezintă un interes istoric sau artistic, operele de artă, manuscrisele, cărțile și alte obiecte de interes artistic, istoric sau arheologic, precum și colecțiile științifice și colecțiile importante de cărți, arhive sau de reproduceri ale bunurilor date;

* edificiile, a căror destinație principală și efectivă este de a conserva sau de a expune bunurile culturale mobile, cum sunt muzeele, marile biblioteci, depozitele de arhive, precum și adăposturile destinate să adăpostească, în caz de conflict armat, bunurile culturale mobile [1, art.1].

Înaltele Părți Contractante ale Convenției sus-remarcată (în vigoare pentru Republica Moldova din 09.03.2000), s-au obligat să introducă încă din timp de pace, în regulamentele sau instrucțiunile pentru uzul trupelor lor, dispoziții de natură să asigure respectarea Convenției date și să imprime, încă din timp de pace, personalului forțelor armate un spirit de respect față de cultură și bunurile culturale ale tuturor popoarelor.

Ele se obligă să pregătească sau să stabilească, încă din timp de pace, în sânul forțelor armate, servicii sau un personal specializat, a căror misiune va fi de a veghea la respectarea bunurilor culturale și de a colabora cu autoritățile civile însărcinate cu ocrotirea acestor bunuri [1, art.2].

Așadar, în contextul celor menționate, remarcăm că, nu mai este un secret militar, că în cazul conflictelor armate – participă și persoane terțe pe câmpul de luptă, care în literatura de specialitate, au calitatea de mercenar.

Un mercenar este o persoană care este special recrutată în țară sau în străinătate pentru a lupta într-un conflict armat care ia parte la ostilități în special în vederea obținerii unui avantaj personal și căreia îi este efectiv promisă, de către o parte la conflict sau în numele ei, o remunerație superioară aceleia promise sau plătite combatanților având un grad și o funcție analoge în forțele armate ale acestei părți; care nu este nici resortisant al unei părți la conflict și nici rezident al teritoriului controlat de o parte la conflict; care nu este membru al forțelor armate ale unei părți la conflict și care nu a fost trimisă de către un stat, altul decât o parte la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv.

Ca urmare a faptului că mercenarul are ca principală motivație banii, termenul în sine a căpătat o conotație negativă. Între termenii „mercenar” și „voluntar străin” sau „soldat al Legiunii Străine” există o demarcare semantică greu sesizabilă, în cazul celor din urmă presupunându-se de obicei că militarii sunt motivați în primul rând de considerații politice și ideologice. De exemplu, Legiunea Străină Franceză și unitățile Gurkha din Armata Britanică și cea indiană nu sunt formate din mercenari, în conformitate cu prevederile legilor războiului. Deși militarii lor corespund descrierii Articolului 47 din Protocolul I al Convențiilor de la Geneva, ei sunt exceptați de la clauzele 47 a, c, d, e și f. Cu toate acestea, ei sunt descriși uneori pe nedrept ca fiind mercenari [7].

Cum cererea de soldați este foarte mare, mercenarii pot să își aleagă singuri conflictele. Ideea de trupe plătite nu este deloc învechită pentru secolul 21, iar influența lor este din ce în ce mai mare în zonele de război. Profiturile sunt uriașe. Compania de securitate G4S are peste 625.000 de soldați, fiind al doilea cel mai mare angajator de pe planetă, după lanțul de magazine Wal-Mart. G4S a fost prezentă în 125 de țări, fiind implicată în conflicte mai ales în Africa și America Latină. Firma militară Unity Resources Group asigură paza ambasadei Australiei de la Bagdad și este foarte activă în Orientul Mijlociu, Africa și Asia. Majoritatea angajaților sunt veterani din Australia, SUA și Marea Britanie. Se ocupă și cu instruirea soldaților. Compania Erinys are 16.000 de angajați și a asigurat securitatea rafinăriilor irakiene, în timp ce Asia Security Group a avut drept misiune paza președintelui afgan Hamid Karzai. Dyn Corp este una dintre cele opt firme militare private alese de Departamentul de Stat american pentru a rămâne în Irak după încheierea ocupației SUA. Veniturile

companiei se ridică la peste 3,4 miliarde de dolari pe an. Are peste 10.000 de angajați și a fost implicată în combaterea traficului de droguri din Columbia, la începutul anilor 2000. Triple Canopy a câștigat contracte de 1,5 miliarde de dolari în Peru și Uganda, iar Academia deține una dintre cele mai evaluate școli militare din lume, având în dotare și 20 de avioane și o flotă de vehicule blindate [8].

Indivizii care însoțesc o armată fără să facă direct parte din ea, precum corespondenții și reporterii de ziare, vivandieri și furnizorii, cad în puterea inamicului și pe care acesta socotește util să-i dețină, au dreptul la tratamentul prizonierilor de război, sub condiția să fie purtătorii unei legitimații din partea autorității militare a armatei pe care o însoțeau [2, art.13].

Așadar, în urma analizei celor mai influente armate militare, putem reitera, că în cazul unui conflict armat, uneori apare necesitatea instituirii unei protecții speciale a bunurilor culturale. Prin urmare, pentru a beneficia de această protecție, aceste bunuri trebuie să întrunească unele condiții, și anume:

- ① „ca ele să se găsească la o distanță suficientă de un mare centru industrial sau de orice alt obiectiv militar important, care constituie un punct vulnerabil, ca de exemplu, un aerodrom, o stație de radiodifuziune, un stabiliment care lucrează pentru apărarea națională, un port sau o gară de cale ferată de o anumită importanță sau o mare cale de comunicație;
- ② să nu fie folosite în scopuri militare;
- ③ un adăpost pentru bunurile culturale mobile poate, de asemenea, să fie pus sub protecție specială, oricare ar fi locul unde este situat, dacă este construit în așa fel încât, după toate probabilitățile, bombardamentele nu i-ar putea pricinui pagube” [1, art.8].

Prin urmare, populația unui teritoriu neocupat care, la apropierea inamicului ia în mod spontan armele pentru a lupta cu trupele năvălitoare fără să fi avut vreme să se organizeze va fi socotită ca beligerantă dacă ea poartă armele la vedere și dacă respectă legile și obiceiurile războiului [2, art.2].

Protecția patrimoniului cultural al unui stat de atacurile armate în contextul participării și mercenarilor, cunoaște o instituție juridică și o protecție specială de rang internațional.

În felul acesta, când unul dintre statele semnatare ale Convenției pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat este angajată într-un focar armat, acesta:

- a) „va numi un reprezentant pentru bunurile culturale situate pe teritoriul său; dacă statul ocupă un alt teritoriu, trebuie să numească un reprezentant special pentru bunurile culturale ce se află acolo;
- b) puterea protectoare a fiecăreia dintre Părțile adverse ale acestei Înalte Convenții susmenționate, va numi delegați pe lângă aceasta din urmă. Delegații se desemnează dintre membrii personalului său diplomatic sau consular care își vor exercita funcțiunea, dintre alte persoane” [3, art.2].

În cele ce urmează, în conformitate cu prevederile Convenției de resort, specificăm că, Înaltele Părți Contractante se obligă să împiedice exportul bunurilor culturale de pe un teritoriu ocupat de ea în caz de conflict armat. Fiecare Parte (inclusive și Republica Moldova) se obligă să primească în custodie bunurile culturale importate pe teritoriul său, provenind direct sau indirect de pe un teritoriu ocupat. Aceasta se va face automat, în momentul importului, sau, dacă nu s-a făcut atunci, se va face la cererea autorităților teritoriului ocupat. Deasemenea, Înaltele Părți Contractante se obligă să predea la încheierea ostilităților, autorităților competente ale teritoriului, pe care-l ocupase anterior, bunurile culturale ce se găsesc pe teritoriul ei. Aceste bunuri nu vor putea fi reținute în nici un caz cu titlu de reparații de război.

Bunurile culturale provenite de pe teritoriul uneia dintre Înaltele Părți Contractante și care au fost depuse de ea pe teritoriul unei alte Înalte Părți Contractante în vederea protecției lor împotriva perioadelor unui conflict armat, la încheierea ostilităților vor fi restituite de către aceasta din urmă autorităților competente ale teritoriului de proveniență [4].

Deci, se constată ideea că, în atacurile armate îndreptate către patrimonial cultural cu participarea mercenarilor, „este interzis a ataca sau bombarda, prin orice fel de mijloc, orașele, satele, locuințele sau clădirile care nu sunt apărate.

Beligeranții nu au un drept nelimitat în privința alegerii mijloacelor de a vătăma pe inamic.

Astfel că, în afară de interdicțiile stabilite prin convenții speciale, este mai ales interzis:

1. a se întrebuița otravă sau arme otrăvite;
2. a ucide sau a răni prin trădare indivizi aparținând națiunii sau armatei inamice;
3. a ucide sau a răni pe un inamic care, predând armele sau nemaivând mijloace să se apere, s-a predat fără condiții;
4. a declara că nimeni nu va fi cruțat;
5. a folosi arme, proiectile sau materii de natură să pricinuiască suferințe fără rost;
6. a folosi fără îndreptățire pavilionul de parlamentare, drapelul național sau insignele militare și uniformă inamicului, precum și semnele distinctive ale Convenției de la Geneva;
7. a distruge sau sechestra proprietățile inamice, afară de cazul când aceste distrugerii sau sechestrări ar fi neapărat impuse de nevoile războiului;
8. a declara stinse, suspendate sau neprimite în justiție drepturile și acțiunile naționalilor părții adverse” [2].

Observăm că, protecția patrimoniului cultural de atacurile armate cu participare mercenarilor cunoaște o abordare interstatală de rang internațional. Așa că, din categoria bunurilor mobile sau imobile, care prezintă o mare importanță pentru patrimoniul cultural, fac parte și monumentele de importanță majoră.

În această ordine de idei, Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Ungare, pentru protecția patrimoniului cultural din urma atacurilor armate, reieșind din prevederile Tratatului cu privire la principiile de prietenie și colaborare între Republica Moldova și Republica Ungară, semnat la 19 aprilie 1995 la Budapesta [5], călăuzindu-se de voința popoarelor sale – și păstrând în amintire trecutul istoric comun, conform căruia, militarii, prizonierii de război și alte persoane căzute în războaie sau în rezultatul ducerii cu forța la muncă silnică, deportate din cauza apartenenței naționale, atât pe teritoriul Republicii Moldova, cât și pe teritoriul Republicii Ungare, au dreptul să fie înmormântate în locuri memorabile (onorabile), crearea și îngrijirea cărora, conform convențiilor de la Geneva cu privire la apărarea victimelor războiului din anul 1949 și Protocoalele suplimentare la ele, trebuie să fie asigurate cum se cuvine. Astfel că, statut de patrimoniu cultural, reieșind din prevederile Convenției din 14.05.1954 pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat cu nr.1954, a fost atribuit:

A. militarilor moldoveni și victimelor căzute în războaie, care sunt: cetățenii fostului Imperiu Rus, fostei Români Regale și ai fostei URSS, ce locuiau în limitele teritoriului Republicii Moldova și intrau în componența Forțelor Armate ale fostului Imperiu Rus, fostei Români Regale sau a Fostei URSS, și care au căzut sau au decedat pe teritoriul Republicii Ungaria în timpul războiului, în prizonierat sau în anii postbelici în rezultatul războaielor ori prizonieratului, precum și cetățenii fostului Imperiu Rus, fostei Români Regale și ai fostei URSS, care au locuit în limitele teritoriului Republicii Moldova și au fost duși cu forța la muncă silnică, și au decedat pe teritoriul actualei Republicii Ungare în această perioadă;

B. înmormântările militarilor moldoveni și ale victimelor civile căzute în războaie, din care fac parte: cimitirele, sectoarele cimitirelor și mormintele militarilor și persoanelor civile căzute în perimetrul teritoriilor remarcate mai sus, care se află sau care pot fi găsite pe teritoriul Ungariei;

C. militarii ungari și victimele civile căzute în războaie, precum ar fi: cetățenii ungari, ce intrau în componența Forțelor Armate ungare, care au căzut sau au decedat pe teritoriul Republicii Moldova în limitele actualelor hotare în timpul războiului, în prizonierat sau în anii postbelici în rezultatul războaielor ori prizonieratului, precum și cetățenii ungari, care în rezultatul războaielor au fost duși

cu forța la muncă silnică pe teritoriul Republicii Moldova în actualele hotare ale ei și au decedat în această perioadă;

D. înmormântările militarilor ungari și ale victimelor civile căzute în războaie, cimitirele, sectoarele cimitirelor și mormintele militarilor și persoanelor civile specificate *supra*, care se află sau pot fi găsite pe teritoriul Republicii Moldova în actualele hotare ale ei;

E. întreținerea (menținerea) și îngrijirea mormintelor militare, adică, asigurarea intactă a mormintelor militare, menținerea lor în ordinea cuvenită și înverzirea;

F. și respective, amenajarea mormintelor militare, ceea ce presupune, marcarea hotarelor în locurile unde au fost înmormântați militari, instalarea plăcilor memorabile, a pietrelor funerare, a monumentelor sau altor construcții comemorabile [6].

CONCLUZII

În contextul celor menționate *supra*, putem reitera cu certitudine că, necăutând la faptul că Republica Moldova actualmente este ocolită de *iure* și de *facto* de eventualele focare militare, totuși prevederile internaționale în materia protejării patrimoniului cultural de atacurile armate cu participarea mercenarilor – sunt în vigoare și au o aplicabilitate proporțională pe întreg teritoriul țării. Acest fapt, este unul esențial și meritoriu de păstrat, prin valorificarea bunurilor mobile și imobile care fac parte din categoria patrimoniului cultural al statului.

BIBLIOGRAFIE

1. Convenția nr.1954 din 14.05.1954 pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat // Tratatul Internațional nr.27 din 30.12.2001, în vigoare pentru Republica Moldova din 09.03.2000.
2. Convenția referitoare la legile și obiceiurile războiului terestru de la Haga din 18 octombrie 1907.
3. Regulamentul de aplicare a Convenției pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat // Tratatul Internațional nr.27 din 30.12.2001, în vigoare pentru Republica Moldova din 09.03.2000.
4. Protocolul pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat, adiționat la Convenția nr.1954 din 14.05.1954 // Tratatul Internațional nr.27 din 30.12.2001, în vigoare pentru Republica Moldova din 09.03.2000.
5. Tratatul cu privire la principiile de prietenie și colaborare între Republica Moldova și Republica Ungară de la Budapesta din 19 aprilie 1995.
6. Acord nr.GRMRU din 02.03.1998 între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Ungare cu privire la păstrarea și eternizarea memoriei militarilor și victimelor civile căzute în războaie și cu privire la statului înmormântărilor // Monitorul Oficial Nr.000 din 02.03.1998, promulgat la 02.03.1998.
7. Mercenar. Disponibil la: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Mercenar>, vizualizat la 02.07.2021.
8. Mercenarii: cele mai influente armate de închiriat din lume. Disponibil la: <https://evz.ro/mercenari-cele-mai-influente-armate-de-inchiriat-din-lume-1034445.html>, vizualizat la 03.07.2021.